

... onderworpen aan de condities van een globale markt, waar onder andere affect, sensatie en relatie de meest begeerde commoditeiten zijn geworden.

Inzoomen

Dit globale trekken is niet het enige element in de dynamieken van de residentie en het residu. Er is een even grote duw in de andere richting. Kunstenaarsresidenties zijn vaak sterk ingebed in een nationale representatie, die gepresenteerd wordt als een puur culturele. Dit type van representatie gebeurt niet door delegatie of mandaat. Het is niet 'pars pro toto' zoals de politieke mechanismen van de representatieve democratie, maar het is sterk beïnvloed door de illusie van afkomst. Een groot aantal residentieprogramma's representeren openlijk een bepaalde natie. Veel programma's voorzien speciale kansen voor burgers die geselecteerd zijn om hun natie te vertegenwoordigen in grote internationale evenementen. Deze programma's fungeren als een soort diplomatieke organisatie, met dit verschil dat ze geen politiek mandaat hebben. De regels van dit type van culturele representatie zijn onbestaand, arbitrair en fluctuerend. Ze creëren groepen van kunstenaars en bureaucraten die de rol aannemen van ongekozen en vaak onvrijwillige ambassadeurs van staten, lokaliteiten of zelfs scenes. Vooral van mensen die banden hebben met benadeelde of minder bekende regio's wordt verwacht dat zij deze plaatsen op nadrukkelijke wijze internationaal vertegenwoordigen. Denk maar aan de Balkan- en Midden-Oosten-tentoonstellingen die, om het met Paulus' woorden te zeggen, 'joden' en 'Grieken' in substantiële hoeveelheden voortbrengen.

Eenzijds is dit type van representatie impotent: het gaat niet gepaard met de beperkte emancipatie van politieke representatie. Maar anderzijds is het extreem krachtig en politiek in een andere betekenis, omdat het het mechanisme van kunsttentoonstellingen en -demonstraties als zodanig

expliciteert. Het is een component van wat Jacques Rancière de 'distributie van het waarneembare' noemt: het is een factor die beslist over de zichtbaarheid en onzichtbaarheid van bepaalde types van artistieke productie. En deze zichtbaarheid of onzichtbaarheid wordt sterk bepaald door de toekenning van afkomst of culturele achtergrond. Hoe afstandelijker een artistieke productie lijkt, des te cultureel representatiever moet ze zijn om zichtbaar te worden. Hoewel de residentieruimte, wanneer we spreken over de levensomstandigheden, gevestigd is in een transnationale gevangenis, is ze ook stevig gevestigd binnen de logica van de territoriaal culturele representatie. Ze wijst identiteiten toe aan residenten die zich er vaak niet om bekommeren. Anderen nemen dan weer erg graag de rol van lokale vertegenwoordigers op zich. Zo worden kunstenaars ambassadeurs van vaak dubieuze entiteiten zoals culturen of zelfs rassen. Ze produceren locatie, culturele identiteit en nationale trots, of op zijn minst toch entertainment.

Representatie of expressie

De vraag is niet hoe we komaf moeten maken met de verschillende problemen die representatie voor residenten met zich meebrengt, of hoe we ze moeten transformeren tot een meer rechtvaardige distributie van zichtbaarheden. Hoewel deze vraag interessant kan zijn voor individuen, kan uit deze debatten geen toekomstperspectief ontstaan. Concepten die nog altijd verwickeld zijn in de logica van afkomst en identiteit – zoals concepten van de derde ruimte of hybriditeit – of in de liberale logica van de inclusie van representatie en zichtbaarheid, zullen er nooit in slagen om deze logica achter zich te laten. Ze zijn nutteloos wanneer het aankomt op de verkenning van nieuwe vormen van gemeenschappelijkheid, die

de logica volgen van amorfe en tijdelijke associatie, een logica die sowieso niet langer te vertegenwoordigen valt binnen de bestaande orde. De vraag die opkomt is niet langer de vraag naar representatie, maar een vraag naar gemeenschappelijke expressie.

Maar hoe kunnen we deze condities, die we gemeenschappelijk hebben, uitdrukken of zelfs aanpakken? Een mogelijk antwoord: ze vertegenwoordigen een gebrek, een soort van anomalie die gecorrigeerd moet worden. Dit impliceert dat er een institutioneel kader moet gecreëerd worden waar deze condities opnieuw geïntegreerd kunnen worden in de basisbeginselen van de representatieve politiek. Dit zou betekenen dat de gevangenis van de residentie of de expressie van het transnationale opnieuw geclaimd moeten worden als het grondbeginsel van een representatieve democratie: om mandaten, delegaties, gemachtigde sprekers, enzovoorts te creëren. Anderzijds betekent dit simpelweg dat er geprobeerd moet worden een surplus te reterritorialiseren, wat verontrustend en oncomfortabel kan zijn maar dat ons tevens de mogelijkheid biedt om een discussie-arena te creëren die aangepast is aan condities van globalisatie, om een sfeer te creëren waarin het gemeenschappelijke opnieuw uitgevonden en bevrijd kan worden van de beginselen van (nationale, culturele, linguïstische en esthetische) representatie die het in de eerste plaats gefragmenteerd hebben in verdoofde en geïnstitutionaliseerde machtsblokken. Deze toestand onder ogen zien, in plaats van deze te proberen normaliseren, zou ons kunnen leiden naar een nieuwe plaats, een plaats van waaruit we de conditie van de rest anders kunnen waarnemen dan vanuit zijn huidige commoditeitsvorm. Deze plaats wordt geopend door een verschuiving van temporeel perspectief.